

Как бяха издадени „Задочни репортажи за България“

Написано от Христо Христов
Петък, 04 Март 2011 12:48

На 1 март 2011 г. се навършиха 82 години от рождението на гениалния български писател **Георги Марков**.

В секция „Книги“ на рубриката „Памет“ сайтът **Държавна сигурност.com** ви представя неговите „Задочни репортажи за България“ – една от най-забележителните панорами, запечатали за поколенията истината за епохата на комунизма.

В [част 1](#) бяха разказани малко известни моменти от историята за написването на „Репортажите“. В [част 2](#) беше показано как Шесто^о управление на Държавна сигурност за борба с идеологическата диверсия е чело „Задочни репортажи за България“.

Част 3 е посветена на историята за първото издание на „Репортажите“ зад граница през 1981 г.

В **част 4** ще бъдат представени подробности около издаването на „Репортажите“ през 1990 г. в България, както и за последвалите издания на книгата.

След 10 ноември 1989 г. заличеният по време на комунистическото управление от българската литература писател Георги Марков посмъртно се превръща в един от най-издаваните автори. Неговите „Задочни репортажи за България” става една от най-издаваните книги.

⋮

Оценката за стойността на „Задочни репортажи за България”

Ето каква оценка прави за Георги Марков неговият близък приятел писателят **Стефан Цанев**:

„Нещата, които Георги изнесе в „Репортажите”, ги знаех не само аз, но и много хора. Само че Джери, за разлика от всички нас, ги казваше. Шокът беше в това, че един човек говори тези неща и то вече не по онези заобиколни пътища, които ние търсихме, за да прокараш една реплика в някоя пиеса, а представяше нещата в прав текст, открито.

Другите емигранти говореха много наивно. Да, говореха против властта, но глупаво. Много глупости се говореха и те имаха обратен ефект, тях дори не ги заглушаваха. А Георги говореше като съвременник, като човек, който знае нещата отвътре, а не като емигрант, който е напуснал България от години и няма реална представа за това, което става тук.

*Трябва да е ясно, че от българския народ поне един милион души са го слушали. Където и да отидеш - навсякъде се слушаше Георги Марков! **По-голям подвиг в интелектуалния свят от Георги никой не е направил.***

Защото всички наши опити да прокараме нещо в пиесите си, в стиховете си, един повече, друг по-малко, но никой толкова силно – ако се сравняват размерите на въздействие. Никой не е имал по-голямо въздействие върху народа си от Георги Марков”.

Съдбата на „Репортажите” след убийството на Георги Марков и инициативата на бившия летец Йосиф Загорски

Как бяха издадени „Задочни репортажи за България”

Написано от Христо Христов
Петък, 04 Март 2011 12:48

След насилствената смърт на писателя през 1978 г. обаче отношението към неговото дело и към „Репортажите” не получава веднага такава оценка. Никое списание, издавано от българката емиграция не проявява интерес към тях. Съдбата с издаването им обвързва един смелата за времето си инициатива на един друг българин емигрант – **Йосиф Загорски**, бивш военен летец.

Той е роден в София през 1918 г. Баща му е военен, зам.-началник на военното училище. През 1925 г. баща му е уволнен от този пост, но постъпва в авиацията като авиомеханик. Йосиф Загорски израства край баща си на летището в Казанлък. Завършва Първа мъжка гимназия в София и морско училище през 1938 г. Негово влечение обаче са самолетите и служи в авиационните поделение в Божурище, Казанлък, с. Граф Игнатиево и Карлово. Летял е на полски самолети – леки бомбардировачи и за далечно разузнаване.

След 9 септември 1944 г. работи в щаба на ВВС в София, бил е началник секция и началник на отдел „Военно-учебни заведения” с чин майор. През 1953 г. е пенсиониран. През 1970 г. заминава по покана на свой приятел в чужбина и не се завръща. Установява се в Швейцария, където работи като електромонтьор. „Емигрирах заради свободата”, обяснява по-късно той.

Перипетиите при издаването на „Задочни репортажи за България”

След убийството на Георги Марков Йосиф Загорски се свързва с поета и публицист

Как бяха издадени „Задочни репортажи за България“

Написано от Христо Христов
Петък, 04 Март 2011 12:48

Христо Огнянов в радио „Свободна Европа“ и му предлага да бъдат издадени „Задочни репортажи за България“. По думите на Загорски Огнянов Огнянов обяснил, че това било трудно, трябвало средства, било необходимо текстовете да се редактират. Загорски изразява мнение, че „Репортажите“ трябва да се издадат в оригиналния им вид, в който Марков ги е изпращал на „Свободна Европа“.

Минават няколко месеца без никой да се заеме с издаването им. „Може би убийството на Марков всяваше някакъв страх в хората. Такава беше тактиката на комунистите: ако не може да те опровергаем, ще те заглушим, ако не може да те заглушим, ще направим да замълчиш за винаги“, разказва Загорски след промените пред в. „Анти“. Той е разполагал с няколко магнетофонни записи на „Репортажите“ и няколко фотокопия на отделни глави. Тогава решава с двама свои приятели да се заемат с издаването на „Задочни репортажи за България“.

Основаването на фонд „Георги Марков“ в Цюрих

Основават в Цюрих фонд „Георги Марков“ и внасят малка сума в банка, за да открият сметка. Загорски написва обръщение до сънародниците си в чужбина да подкрепят финансово фонда и го изпраща на 60 адреса, с които разполага. „Отговориха ми само шест. Н. В. Цар Симеон II подкрепи идеята и изпрати известна сума. Съпругата на Георги Марков Анабел Маркова и брат му Никола Марков също изпратиха пари“, разказва Загорски. Анабел Маркова пристига в Цюрих, където уреждат авторските права. Тя се отказва от хонорар и изразява възхищението си от факта, че сънародник на писателя се е заел с издаването на творчеството му.

Тъй като събраните пари във фонда се оказват недостатъчни Йосиф Загорски влиза във връзка с емигранта земеделец Ценко Барев и неговото списание „Бъдеще“ в Париж“. Барев се съгласява да ги издаде, но вместо това цяла година нещата се протакат. „Накрая ми писа, че текстът е набран и трябва да изпратя пари да се купи хартия“, казва Загорски. Той обаче разбира, че „Репортажите“, които е взел от радио „Свободна Европа“ изобщо не са набирани. Отказва се те да се издадат от списанието на Барев. Ръкописът и снимките към него не са върнати на съпругата на писателя с обяснението, че са откраднати от редакцията на Барев.

Как бяха издадени „Задочни репортажи за България“

Написано от Христо Христов
Петък, 04 Март 2011 12:48

Налага се Загорски отново да иска и да получи копия от „Репортажите“ от „Свободна Европа“. Обикаля печатниците в Цюрих, докато намери най-изгодните условия, но въпреки това парите не достигат. Тогава той взема банков заем на свое име, който впоследствие изплаща. След всички перипетии издаването на „Задочни репортажи за България“ стартира. Тиражът е 2000 броя. В това време при Загорски започват да се изреждат българи имигранти и такива, които идват направо от НРБ, които започват да го предупреждават да се откаже от издаването им, за да не му се случи същото като с Марков. Той обаче не се отказва. За този момент си спомня следното:

„Слава богу, първият том излезе и започнах продажбата му. Едва можахме да продадем към 1200 броя. Н. В. Цар Симеон II купи към 30 броя, за да ги подарява, който му дойде на посещение... От първия том разпратих по един безплатен екземпляр до редакциите на емигрантските списания с молба да съобщят за отпечатването му. Списание „Бъдеще“ въобще не обели зъб, а сп. „Свободно земеделско знаме“ с главен редактор проф. Спас Райкин на цели 12 страници подложи на унищожителна критика и „Репортажите“, и радио „Свободна Европа“.

Загорски издава книгата в 2 тома. Продадени са около 1200 броя. Около 300 броя са изпратени в НРБ по нелегален канал. През 1984 г. Загорски осъществява второ издание на „Задочни репортажи за България“. Днес тези книги от това първо издание са библиографска и антикварна рядкост.

Единственото признание за труда, старанието и упоритостта, които полага Йосиф Загорски, идва от съпругата на писателя Анабел Маркова. „Всяка Нова година ми изпращаше картичка с надпис: Драги Йосиф, никога няма да забравим това, което направихте за Георги!“, спомня си емигрантът.

Как бяха издадени „Задочни репортажи за България“

Написано от Христо Христов
Петък, 04 Март 2011 12:48

Английското и американско издание на „Репортажите“

„Задочни репортажи за България са издадени“ на английски в Англия и САЩ под заглавието **“Истината, която убива”**.

За първи път съпругата на писателя **Анабел Маркова** се съгласи да сподели пред **Държавна сигурност.com** подробности около английското издание на „Репортажите“:

„Идея, че „Задочните репортажи“ на Георги трябва да се преведат на английски е на д-р Панайот Панайотов, велик благодетел и още няколко други български имигранти. За отпечатването им беше постигнато споразумение с издателите Weidenfeld and Nicholson.

„Репортажите“ са преведени от Лиляна Бризби. Помогнах при редакцията, заедно с Елизабет Бърк от Weidenfeld. Аз написах и въведението. Името на книгата да е „Истината, която убива“ дойде от преводачката Лиляна Бризби.

Книгата беше публикувана в Англия през 1983 г. Година по-късно, „Истината, която

Как бяха издадени „Задочни репортажи за България”

Написано от Христо Христов
Петък, 04 Март 2011 12:48

убива”, беше издадена и в САЩ от Ticknor and Field. Аз също присъствах, за да помогна с премиерата. И в Англия, и в САЩ „Истината, която убива”, получи чудесни отзиви.”

Оценките: Георги Марков – българският Оруел, заличен от комунистическа София

За английското издание авторитетният американски вестник „Лос Анжелис таймс” публикува рецензия от известния журналист и писател **Артър Уенбърг**. Той отделя специално внимание на онази част от репортажите на Марков, в които писателят анализира пълната подчиненост на българските комунисти на волята на Москва. Уенбърг пише:

„Това, което Джордж Оруел търси най-вече чрез въображението си като тоталитарно общество в книгата си “1984”, Георги Марков направи реално със своите мемоари за живота в България под болшевишко управление, терор, напрежение, потъпкване.”

По това време името на писателя е напълно заличено в родината. То отсъства от изданията от БАН през 1982 г. речник на българската литература. Подобна съдба имат само писатели като Александър Солженицин, който не присъства в 7-томната съветска кратка литературна енциклопедия, издадена през 1972 г. Името на поета Хайнрих Хайне, а и всички други писатели евреи са зачеркнати от германската литература по време на управлението на националистите.

Името на Георги Марков остава да тъне в забрава още 12 години след смъртта му до краха на комунизма, когато се завръща с нова сила в родината му, за да бъде преоткрито от сънародниците му, вкусилите свободата след 45-годишния комунистически режим.

Как бяха издадени „Задочни репортажи за България”

Написано от Христо Христов
Петък, 04 Март 2011 12:48

Следва: [Как „Задочни репортажи за България” бяха издадени след промените в България](#)

Държавна сигурност.com благодари на Тодор Токин и в. "Българска армия" за предоставената снимка на Йосиф Загорски.